Protocol richtlijnen medische handelingen op locaties

Juni 2022

	Datum
Definitief besluit	15-06-2022
Instemming GMR	30-05-2022
Instemming DTO	19-05-2022
Geïnformeerd: RvT	Juli 2022

Aldus vastgesteld door het bevoegd gezag van Stichting Mondiaen	
Marcel van den Hoven Voorzitter College van Bestuur	15-06-2022

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1. Een kind wordt ziek op school 4

2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek 5

3. Het verrichten van medische handelingen 7

Bijlage 1 – Toestemming tot handelswijze voor als het kind ziek wordt op school 9

Bijlage 2 – Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek 10

Bijlage 3 – Toestemming tot het uitvoeren van medische handelingen 11

Bijlage 4 – Bekwaamheidsverklaring uitvoeren van medische handelingen 12

Bijlage 5 – Richtlijnen handelen bij calamiteiten 13

Inleiding

Leraren worden regelmatig geconfronteerd met kinderen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leraren in toenemende mate het verzoek van ouders[1] om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leraren verwacht zoals het geven van sondevoeding en het toedienen van een injectie.

Met het oog op de gezondheid van de kinderen is het van groot belang dat er in deze situaties zorgvuldig wordt gehandeld. Bij het uitvoeren van medische handelingen op school dient te worden gehandeld volgens dit protocol.

Uitgangspunt voor dit protocol was het model-protocol medische handelingen op scholen van de PO-Raad, dat is gebaseerd op een protocol uit 2007 dat destijds tot stand kwam na overleg met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD);
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG);
- Vereniging van Artsen (VVAA);
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG);
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (inspectie JGZ) .

[1] Voor de leesbaarheid van dit protocol zal worden gesproken over ouders, wanneer ouder(s) en verzorger(s) worden bedoeld.

1. Een kind wordt ziek op school

Leraren op school worden regelmatig geconfronteerd met kinderen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is. Het komt geregeld voor dat een kind 's ochtends gezond op school komt en na verloop van tijd klachten krijgt zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Indien een kind ziek wordt of een ongeluk krijgt op school, moet de leraar direct bepalen hoe hij moet handelen. In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Het uitgangspunt is dat een kind dat ziek is, naar huis moet.

Een medewerker van de school zal in geval van ziekte altijd contact opnemen met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.).

Ook wanneer een leraar inschat dat het kind met een eenvoudig middel geholpen kan worden, is het gewenst om eerst contact te zoeken met de ouders. Het is wenselijk om het kind ook telefonisch met de ouders te laten spreken. Aan de ouders zal toestemming worden gevraagd om, indien nodig, een bepaald middel te verstrekken.

Wanneer de ouders en andere door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn, kan een kind niet naar huis gestuurd worden zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. De leraar kan dan besluiten, eventueel na overleg met een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast dient de leraar het kind voortdurend te observeren en dient de leraar in te schatten of een (huis)arts geraadpleegd moet worden.

Aandachtspunten zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur); en
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Bij twijfel dient altijd contact te worden opgenomen met een arts. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert.

Als **bijlage 1** is bijgevoegd het document 'Toestemming tot handelwijze voor als het kind ziek wordt op school'.

2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens lesuren. Te denken valt aan pufjes voor astma, antibiotica of zetpillen bij toevallen (een aanval van epilepsie). Ouders kunnen aan de schoolleiding en leraar vragen deze middelen te verstrekken. Indien de school akkoord gaat met dit verzoek, is het van belang om de afspraken schriftelijk vast te leggen, waarbij de ouders uitdrukkelijk toestemming geven tot het verstrekken van de medicijnen. Daarvoor dient het document 'Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek' te worden gebruikt, zoals bijgevoegd als **bijlage 2**.

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden. Daarom dient schriftelijk te worden vastgelegd om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden deze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden. Verder dient de periode gedurende welke de medicijnen moeten worden verstrekt te worden vastgelegd. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leraren verwachten opdat zij op hun beurt weer precies weten wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is als ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

De medicijnen worden alleen in ontvangst genomen wanneer deze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind. De leraar dient de bijsluiter goed te lezen zodat hij op de hoogte is van eventuele bijwerkingen van het medicijn.

Per keer moet op een aftekenlijst genoteerd worden dat de leraar het medicijn aan het kind heeft gegeven.

Calamiteiten

Als het kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, dan dient direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis te worden gebeld en dienen de ouders op de hoogte te worden gesteld. Bij een ernstige situatie moet direct worden gebeld met het landelijk alarmnummer 112.

Het is van belang alle relevante gegevens bij de hand te hebben, zoals de volledige naam, de geboortedatum, het adres, de huisarts en/of specialist van het kind, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

Verwezen wordt naar de nadere richtlijnen ten aanzien van het handelen bij calamiteiten zoals opgenomen in **bijlage 5**.

Het opbergen van medicijnen op school

Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Er zijn enkele medewerkers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor het beheer. De medicijnen dienen in een afgesloten kast (koelkast indien dit nodig is) te worden bewaard. In geen geval mogen medicijnen worden bewaard in het bureau van de leraar, om te voorkomen dat kinderen toegang hebben tot de medicijnen.

3. Het verrichten van medische handelingen

Voor een kind dat langdurig ziek of gehandicapt is, is het belangrijk om zo veel mogelijk gewoon naar school te gaan. Het kind heeft dan contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van alledag op school en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziek zijn.

Meestal worden de benodigde medische handelingen door de thuiszorg of de ouders zelf op school verricht. In uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan de directie of leraren vragen om bepaalde medische handelingen te verrichten. In die situatie is altijd vereist dat de ouders schriftelijk toestemming geven tot het verrichten van de handeling (**bijlage 3**)

Er zijn twee soorten medische handelingen te onderscheiden:

1. Handelingen waarvoor de Wet BIG niet geldt

Bijvoorbeeld het geven van medicijnen, zoals een Paracetamol, een zetpil bij een epilepsieaanval, het behandelen van een insectenbeet met bijvoorbeeld Azaron, etc.

2. Handelingen waarvoor de Wet BIG wel geldt

Bijvoorbeeld het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze handelingen worden de 'voorbehouden handelingen' genoemd. In de Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) is bepaald dat de betreffende medische handelingen in beginsel slechts mogen worden uitgevoerd door artsen en verpleegkundigen.

Anderen dan artsen, zoals leraren, zijn uitsluitend bevoegd medische handelingen te verrichten wanneer dit gebeurt in opdracht van een arts. Vereist is dat de leraar bekwaam wordt geacht door de arts en dat de arts een schriftelijke ondertekende bekwaamheidsverklaring heeft afgegeven (**bijlage 4**). Indien en voor zover de arts aanwijzingen heeft gegeven, dient de leraar te handelen overeenkomstig die aanwijzingen.

Een leraar moet dus in opdracht van een arts handelen die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van een medische handeling. Beschikt een leraar niet over een bekwaamheidsverklaring, dan is het hem verboden medische handelingen uit te voeren. Een leraar die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet (langer) bekwaam acht, bijvoorbeeld doordat hij de handeling gedurende lange tijd niet heeft verricht, mag de medische handelingen eveneens niet uitvoeren.

De Wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

Calamiteiten

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, dan dient direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis te worden gebeld en dienen de ouders op de hoogte te worden gesteld. Bij een ernstige situatie moet direct worden gebeld met het landelijk alarmnummer 112.

Het is van belang alle relevante gegevens bij de hand te hebben, zoals de volledige naam, de geboortedatum, het adres, de huisarts en/of specialist van het kind. Gemeld dient te worden bij welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

Verwezen wordt naar de nadere richtlijnen ten aanzien van het handelen bij calamiteiten zoals opgenomen in **bijlage 5**.

Aansprakelijkheid
Ook al heeft een arts een bekwaamheidsverklaring afgegeven, dit heeft niet tot gevolg dat de leraar niet meer aansprakelijk is voor zijn handelen. De leraar blijft zelf verantwoordelijk voor zijn handelen en het schoolbestuur is doorgaans (ook) verantwoordelijk voor het handelen van de werknemers. Als er een calamiteit plaatsvindt, is het derhalve mogelijk dat de leraar en het bestuur (civielrechtelijk en/of strafrechtelijk) aansprakelijk worden gesteld. Mondiaen heeft een aansprakelijkheidsverzekering afgesloten met daarin meeverzekerd de aansprakelijkheid voor schade die verband houdt met:
- Het verstrekken of toedienen van medicijnen op verzoek
- Het verrichten van medische handelingen
Schade is alleen verzekerd als er gehandeld wordt conform het Protocol richtlijnen medische handelingen op locaties (versie mei 2022) inclusief bijlagen van Stichting Mondiaen. Als niet conform dit protocol wordt gehandeld vervalt het recht op schadevergoeding.

Indien dit onverhoopt aan de orde is, is het van belang dat de bekwaamheidsverklaring kan worden overgelegd zodat duidelijk is dat zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld. Ook dient een schriftelijke toestemmingsverklaring van de ouders aanwezig te zijn. Deze aspecten zullen een rol spelen bij de juridische beoordeling.

Voor de individuele leraar geldt dat hij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de Wet BIG) uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht.

In dit kader is het ook van belang dat een leraar die een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet langer bekwaam acht, bijvoorbeeld omdat hij de betreffende medische handeling lange tijd niet meer heeft uitgevoerd, geen medische handelingen meer verricht. Het spreekt voor zich dat een leraar die niet beschikt over de bekwaamheidsverklaring, verboden is medische handelingen uit te voeren. Doet de onbekwame leraar dit wel, dan kan dit leiden tot een aansprakelijkstelling en tot strafrechtelijke vervolging.

Bijlage 1 - Toestemming tot handelwijze voor als het kind ziek wordt op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind tijdens het verblijf op school ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt gestoken etc. In zo'n geval zal de school altijd contact opnemen met de ouders, verzorgers of met een andere, door hen aangewezen, persoon. Een enkele keer komt het voor dat deze niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden.

Als u met hiervoor akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

N.B. Geeft u eventuele wijzigingen zo spoedig mogelijk door aan de directie van de school zodat gegevens actueel blijven!

	Toestemmingsformulier medisch handelen bij ziek kind op school
Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:	
Naam kind	
Geboortedatum	
Adres	
Postcode en woonplaats	
Naam ouders/verzorgers	
Telefoon (1)	
Telefoon (2)	
Naam huisarts	
Telefoon	
Te waarschuwen persoon, indien ouder(s)/verzorger(s) niet te bereiken zijn:	
Naam	
Telefoon (1)	
Telefoon (2)	
Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken: *(denk aan: medicijnen, ontsmettingsmiddelen, smeerseltjes, pleisters, overig…)*	
Actie die ondernomen dient te worden:	
Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:	
De school is verantwoordelijk voor het zorgvuldig handelen binnen het protocol. Ouders/verzorgers blijven medisch eindverantwoordelijk voor hun kind.	
Naam ouder/verzorger	
Plaats en datum	
Handtekening	

Bijlage 2 – Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

	Toestemmingsformulier verstrekken medicijnen op verzoek
Ondergetekende geeft toestemming voor toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:	
Naam kind	
Geboortedatum	
Adres	
Postcode en woonplaats	
Naam ouders/verzorgers	
Telefoon (1)	
Telefoon (2)	
Naam huisarts/specialist	
Telefoon	
Medicijnen zijn nodig voor	
Naam medicijn	
Wijze van toediening	
Medicijn mag worden toegediend in volgende situatie	
Dosering en frequentie	
Wijze van bewaren	
Controle op vervaldatum	*Naam:* *datum:* *Functie:*
De school is verantwoordelijk voor het zorgvuldig handelen binnen het protocol. Ouders/verzorgers blijven medisch eindverantwoordelijk voor hun kind. Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemd kind, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leraar die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:	
Naam ouder/verzorger	
Plaats en datum	
Handtekening	

	Instructie voor medicijntoediening
Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen	
Op datum	
Door (naam)	
Functie	
Naam instelling	
Aan (naam)	
Functie	
Naam en plaats school	

Bijlage 3 – Toestemming tot uitvoeren van medische handelingen

	Toestemmingsformulier uitvoeren van medische handelingen
Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische voorbehouden handeling' (BIG) op school bij:	
Naam kind	
Geboortedatum	
Adres	
Postcode en woonplaats	
Naam ouders/verzorgers	
Telefoon (1)	
Telefoon (2)	
Naam huisarts/specialist	
Telefoon	
Beschrijving van de ziekte waarvoor de medische handeling bij het kind op school nodig is	
Omschrijving van de uit te voeren medische handeling	
Frequentie en tijden van uitvoering	
Situatie waarin de medische handeling mag worden uitgevoerd	
Manier waarop de medische handeling wordt uitgevoerd	
Eventuele extra opmerkingen	
Bekwaamheidsverklaring aanwezig (bijlage 4)	*Ja / Nee*
De school is verantwoordelijk voor het zorgvuldig handelen binnen het protocol. Ouders/verzorgers blijven medisch eindverantwoordelijk voor hun kind.	
Naam ouder/verzorger	
Plaats en datum	
Handtekening	

	Instructie medisch handelen
Er is instructie van de medische handelingen + controle op juiste uitvoering gegeven	
Op datum	
Door (naam)	
Functie	
Naam instelling	
Aan (naam)	
Functie	
Naam en plaats school	

Bijlage 4 - Bekwaamheidsverklaring uitvoeren van medische handelingen

	Bekwaamheidsverklaring uitvoeren van medische handelingen (BIG)
Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling: verklaart dat,	
Naam werknemer	
Functie	
Werkzaam aan (naam locatie)	
Na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren. De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:	
Naam kind	
Geboortedatum	
Het uitvoeren van de bovengenoemde handeling is voor dit kind noodzakelijk wegens	
De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop het kind op school aanwezig is, gedurende de periode:	
De school is verantwoordelijk voor het zorgvuldig handelen binnen het protocol. Ouders/verzorgers blijven medisch eindverantwoordelijk voor hun kind.	
Naam ondergetekende	
Functie	
Werkzaam aan/bij	
Plaats	
Datum	
Handtekening	

Bijlage 5 – Richtlijnen handelen bij calamiteiten

Richtlijnen
Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een kind, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven.
  Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen

- Waarschuw een volwassene voor bijstand (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen, waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)

- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind

- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112

- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of 'medische' handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt)

- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
  1. Naam van het kind.
  2. Geboortedatum.
  3. Adres.
  4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen persoon.
  5. Naam + telefoonnummer van huisarts c.q. specialist.
  6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.

- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
  1. Leg kort en duidelijk uit wat er gebeurd is.
  2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
  3. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.